

Motion till riksdagen 2009/10:U319

av **Eva Selin Lindgren m.fl. (c)**

Ett nytt icke-spridningsavtal (NPT)

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka säkerheten i världen genom att Sverige inom EU aktivt verkar för att delar inom den s.k. tredje pelaren, dvs. stöd till överföring av kärnteknologi och klyvbart material till enskilda länder som vill utveckla civil kärnkraft, tas bort ur icke-spridningsavtalet (NPT) och associerade dokument.

Motivering

Tillkomsten av icke-spridningsavtalet (NPT) och senare tillägg (*Safeguards Agreements*) som reglerar hur avtalen med Internationella atomenergiorganet, IAEA, skall utformas för icke-kärnvapenmakter i besittning av kärnämne och kärntekniska anläggningar har inneburit framsteg vad gäller att etablera internationella standarder för tillsyn och kontroll av olika länders aktiviteter inom det kärntekniska området. Dock finns det stora skillnader mellan olika länders kärnämneskontroll, inte minst mellan kärnvapenländerna och länder som inte har kärnvapen. De fem ”gamla” kärnvapenmakterna USA, Ryssland, Frankrike, Kina och Storbritannien behöver inte omfattas av safeguards-kontroll enligt fördraget. Idag vet vi att nya kärnvapenländer tillkommit, t ex Israel, Indien, Pakistan och Nordkorea och misstankar finns om att Iran är på väg att etablera kärnvapenkapacitet. IAEA uppgav att det år 2005 fanns 930 anläggningar i världen där kärnämne förvarades eller där kärntekniska aktiviteter ägde rum. Men länder som undertecknat NPT-avtalet och därmed underkastat sig IAEA:s kontroller kan säga upp avtalet utan att omvärlden kan agera samlat och kraftfullt, vilket vi också sett exempel på.

Kärnvapen och kärnkraft bygger båda på ett grundläggande fenomen, nämligen att man genom att åstadkomma klyvning av vissa tunga atomkärnor kan frigöra stora mängder energi. I kärnkraftverken är processen kontrollerad, så att energiproduktionen sker i en önskad takt, i kärnvapnen utlöses den stora

Fel! Okänt namn på

energimängden momentant. De fysiker som för mer än sextio år sedan arbetade med att framställa de första atombomberna i USA sade att kärnkraft och kärnvapen är "siamesiska tvillingar". I naturen finns inget material som direkt kan användas i kärnvapen. Där finns det klyvbara ämnet uran-235, men detta är uppblandat med uran-238 och blandningen kan inte fungera som kärnvapenmaterial. För att åstadkomma tillräckligt med material för en kärnladdning måste man därför anrika uranet med avseende på uran-235 i särskilda anläggningar.

För kärnvapenmaterialet plutonium – som fanns i Nagasakibomben – är situationen annorlunda än för uran. Plutonium framställs ur uran-238 i alla kärnreaktorer som drivs med en blandning av uran-235 och uran-238 genom en kärnreaktion mellan uran-238 och de neutroner som bildas vid klyvningen av uran-235. Man kan säga att plutonium är en avfallsprodukt från våra vanliga kärnkraftsreaktorer, men eftersom det vanligaste atomslaget, plutonium-239, också är ett potent kärnvapenmaterial är det ett eftertraktat material av kärnvapenstater och terroristgrupper. Det kan utvinna ur kärnavfallet genom kemisk separation.

S.k. reaktorplutonium finns i världens kärnkraftavfall, och det är ett stort problem i hela världen hur vi skall kunna hindra såväl stater som illegala grupper från att använda det. I rapporten *Universal Compliance – A strategy for nuclear security* (2007) utgiven av organisationen Carnegie Endowment for International Peace uppges att världen år 2003 hade 1 855 ton plutonium varav huvuddelen i civila anläggningar. Sedan dess har plutoniummängden ökat i takt med elproduktionen i världens kärnkraftverk. Eftersom den s.k. kritiska massa som fordras för ett kärnvapen ur reaktorplutonium är ca 6–7 kg kan världens reaktorplutonium ge upphov till hundratusentals atombomber.

De "nya" kärnvapenmakterna, Israel, Indien, Pakistan, Nordkorea och även Kina uppges i den ovan nämnda rapporten ha plutoniumbomber. Med den världsvida spridningen av kärnenergianläggningar kommer kärnvapenspridningen att fortsätta, både till nya länder och till de illicita grupper som finns i världen.

Att samtidigt hävda att vi skall hindra kärnvapenspridning och sätta teknik och material som ger upphov till nytt kärnvapenmaterial i händerna på företag och organisationer i alla världens länder är därför motsägelsefullt. Vi vet inte ens hur många länder som kommer att bestå under de mycket långa tider som plutoniumberget kommer att finnas på jorden (Mängden plutonium-239 halveras på 24 000 år.) Vi menar därför att den tredje pelare som stimulerar till överföring av kärnteknik och därmed till produktion av plutonium måste tas bort ur icke-spridningsavtalet, NPT, och anser att Sverige som ordförandeland i EU har ett utmärkt tillfälle att initiera att NPT arbetas om i denna riktning.

Stockholm den 5 oktober 2009

Eva Selin Lindgren (c)

Sven Bergström (c)

Solveig Ternström (c)